

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombat. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft, félévre 2 ft, negyedévre 1 ft. Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Köz művelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Szerény észrevételek

„A kepe a székelyföldön“ czimű tanulmányhoz.*)

Jelenlegi helyzetemnél fogva túl vagyok azon, hogy engemet a kepeügy közvetlenül, vagy közelebbről érdekelhetne. Azonban a kepeügynek rövid tíz év alatt történt figyelemmel kísérése, tanulmányozása és a kepe tíz évi nyomoruságteljes élvezete, vagyis e téren átélt gyakorlati élet, bátorságot nyujtanak arra, hogy Veszely Károly prépostplébános ur ő gának „A kepe a székelyföldön“ czimű tanulmánya alkalmából is szerény észrevételeimmel ezen nagyfontosságú ügyhöz, a hitközségek egyik legkomolyabb életkérdéséhez, melytől a plébániák és iskolák fennállása, léte függ, hozzá szóljak.

Hogy igénytelen véleményem az erdélyi rom. kath. statusgyűlés 1883. október 11-én kiküldött négy bizottság ismert véleményeinek melyikéhez hajlik, az szerény észrevételeim menetéből s főkép záradékából ki fog tűnni.

I.

Sokkal parányibbnak érzem pedig magamat, semhogy szerény észrevételeimmel a szélesen ismert történést, nagytudományu prépost-plébános ur ő nga nagybecsű tanulmányának bírálatába bocsátkozhatnám, vagy abból valamit levonni akarnék; hanem szándékom ahoz hozzáadólág egyszerűen föl-tüntetni azt is, hogy a kepe nem egyenesen személyi, hanem dologi (jogi) s közjogi-szerződés természetű ügy s így nem csupán személyi, hanem dologi teher is.

Ezen tételnek bebizonyításában lehetőleg a fent idézett tanulmány sorrendjét követve, a kepeének ama tanulmány alapján történt meghatározása helyett, mely így hangzik: „a kepe, mely bérnek is nevezetik, sem nem dözma, sem nem földhöz kötött

*) Noha jelen észrevételek t. írójával nem mindenben érthetünk egyet, közöljük mégis azokat azon czélból, hogy a kényes kepekérdés leg-helyes megoldási módjának eszméje minél több hozzáférés és így ez ész-revételek által is fejlesztessek. Szerk.

teher, hanem régi szokáson s ebből fejlődött jogon országos törvényeken és egyezményeken alapuló személyi teher, melynek, mint egyházi intézménynek rendezése, az erdélyi recepták törvények által biztosított autonómiaja folytán, nem a világi törvényhozás, hanem a recepták főegyházi hatóságainak elhatározása alá tartozik; szerény véleményem szerinti meghatározása ez lenne: a kepe, mely tá-gabb értelemben bérnek is nevezetik — régi szo-káson s ebből fejlődött jogon, országos törvényeken és egyezményeken alapuló személyi és földhöz kö-tött dologi (jogi) teher, melynek, mint egyházi intéz-ménynek rendezése, az erdélyi recepták törvények által biztosított autonómiaja folytán, a világi tör-vényhozás helybenbágyása és segédkezése mellett**) a recepták főegyházi hatóságainak elhatározása alá tartozik.

Hogy a kepe nemcsak személyi, hanem dologi teher is, ezt a fentemlített tanulmányban idézett helyek egyképen bizonyítják.

Ugyanis ad 1. és 4. punct. 1-öt az 1643. apríl 5 iki idézett constitutiók II. fejezete így szól: „Kö-zönséges régi bevett szokott bér egy házas ember-től, a kinek vetése vagyon, három kalangya buza, megannyi zab. melynek harmadja a diáké. — Mivel az egyházi ember minden rendbeli embernek egy-aránt való szükséges lelkipásztora, szolgálja, mind sza-bad embernek, mind jobbágyoknak egyaránt szol-gál mindennek; egyaránt való bérrel tartozik min-den az alább megirt mód szerint a kiknek vetések vagyon.“

Az alább megirt mód pedig ugyanezen consti-tutió 2-ik pontja így szól: „A kiknek semmi veté-sek vagy pedig semmi marhájak nincsen, a papnak régi végezés szerint a felek adjanak 24 pénzt, a eiáknak pedig 12-öt. A mely háznál két házas em-ber van két bérrel tartozik. Az özvegy ember ki csak magára vagyon, se fia, se szolgálja nincsen, de

**) Az erdélyi recepták autonómiai hatóságainak az ország törvényeinek kerekében hozott határozatai kormányi megerősítést nem igényelnek. Szerk.

egy jószágban lakik magára, magáén egyedül, fél bérrel, ha vetése vagyon, tartozik.*

„Továbbá az özvegy asszonyok bére felől vetékedés törtévént ítéltetett a maga régen megtartott igazsága szerint: 1-ör. Az olyan özvegy, kinek jó segéd fia, szolgálja, vetése, marhája vagyon egész bérrel tartozik. 2-ör. A mely özvegy asszonynak sem fia, sem szolgálja, hanem csak magára vagyon, vetése, marhája is vagyon, félbérrel az olyan is tartozik. 3-ör. Annakfelette a kik fársángban, vagy szt. György nap táján házasodnak, kiknek vetések vagyon és marhájuk, abban az esztendőben fél bérrel tartoznak, (mivel az egyházi emberek is szent György nap tájban kezdik szolgálataikat) annak utána a következőkben tartoznak egész bérrel. 4-er. Az ifju, nőtelen, erőss legények, kik honjukban maguk jószágukban laknak, magukra félbérrel tartoznak. 5 ör. A mely özvegy asszony egy sön, kenyéren vagyon házas fiával vagy meghalt ura apjával, nem tartozik külön bérrel, hanem olyannal, mint az anya házas fiával; az olyan tartozik egész bérrel. 6-ör. Ha pedig özvegy ember talál maradni, az a része szerint való bérrel, külön magára tartozik egész bérrel, mivel a jószágban ő az első és dispositor; ha annyira erőtlenedik, hogy kész tartó léssen, semmivel nem tartozik a maga részéről, hanem maradványi adjanak 36 pénzt papnak és diaknak.“

Ezen constitutió II-ik fejezetének ezen idézett helyéből: „Mivel az egyházi ember minden rendbeli embernek egyaránt való szükséges lelkipásztor, szolgálja, mind szabad embernek, mind jobbágyoknak egyaránt szolgál mindennek; egyaránt való bérrel tartozik minden az alább megirt mód szerint — a kiknek vetések vagyon.“ kimaradván a conditio sine qua mon: „a kiknek vetések vagyon“ az egész idézet „a személyi teher“ bizonyítására nézt eszik s az tűnik ki, hogy az egyházi ember mindenkinek egyaránt való szolgálja levén, egyaránt való bérrel tartozik mindenki személyválogatás nélkül: szabad, jobbágy, férfi, nő, házas, özvegy, nőtelen, ifju stb., kiknek ahoz való vetés-ök és jószáguk vagyon t. i. fél vagy egész bérrel a vetés mennyisége szerint. Mi világosan igazolja, hogy a kepe egyenesen a vetésre és jószágra illetőleg a földre nehezedik; a föld terménye vagyis a vetés és ennek mennyisége szabja meg a kepe mennyiségét s azt is, hogy ki tartozik képevel és mennyi képevel a papnak és diaknak s hogy a személy csak mint egy közvetitleni beszolgáltatni tartozik vetése, marhája, szóval: a föld megműveléséhez meglevő erejéhez képest a képét. — Igazolják továbbá fentidézett constitutió ama aláhuzott pontjai: fél vagy egész bérrel: ha „vetések“ vagy „vetése“ „vetése és marhája“, „jó segédfia, szolgálja, vetése, marhája vagyon“, „kik honjukban, maguk jószágukban laknak“, „mivel a jószágban ő az első és dispositor“ stb. Ugyszintén ezen kitételek: „2-do. A kiknek semmi vetések vagy semmi marhájuk nincsen, a papnak a régi végzés szerint afélék adjanak 24 pénzt, a diaknak pedig 12.“ „Az özvegy asszonyok, kik

orsójukkal guzsalyukkal keresik kenyertüket vásznat adnak. 6-o. Ha az özvegy ember annyira erőtlenedik, hogy tartó léssen, maradványi 36 pénzt adjanak a papnak, a diaknak stb.“ Mi, — ha a kepe csak csupán személyi és nem dologi teher is volna egyszersmind, — nem állhatna meg már ezen constitutióval szemben sem: „Mivel az egyházi ember minden rendbeli embernek egyaránt való szükséges lelkipásztor, . . . egyaránt szolgál mindennek; egyaránt való bérrel tartozik minden“ stb. Egyaránt való bérrel képevel tartozik tehát minden, a kinek vetése vagyon, a mi dologi terhet jelent; pénz bérrel, osporával az, kinek földbirtoka — a min vetése legyen — nincsen, mi személyi tehernek mondható. Vagyis a kepe kivetését a személy körülményei, ugyan de körülményeit a földbirtok, annak terményei azaz a vetések vagy ezek hiánya szabályozták és szabályozzák ma is.

2-ör. Állításom mellett tesz bizonyosságot az 1670. június 18-án Udvarhely-Köszvényesen Domokos Kazmir apostoli vicarius generális Olasz Pál és Lakatos István által tett declaratiojának ezen pontja: „a jószágos özvegyek, a kiknek ekéje vagyon, similiter egész bért adjon, ha ekéje nincsen vekájában adjon.“

Itt szintén a kepe „jószág“ és „eke“ alapján vettetik ki az özvegyekre. A mi hasonlólag nem csupán személyi, hanem dologi, sőt inkább dologi terhet jelent ez esetben is.

(Folyt. köv.)

A keresztény vértanúk diadala. *)

II. Érthető tehát, hogy ily kiterjedő üldözés által, mely mindenüvé elhatott, hol csak keresztények éltek: mily nagy száma a hit bajnokainak esett az ádáz düh áldozatául, de hogyan, minő halállal?!

Sötét képek, vérfagyaló látványok emlékei váltják fel egymást annak elméjében, ki azon korszakra gondol, és sir az érző lélek azoknak pusztá olvasásakor is. Ugy hiszem méltán; mert midőn az üldözöttekre nézve a kard, vérpad, a máglya, vagy más egyszerű halálhalm a legvilágosabb büntetés, illetőleg a legkönnyebb út volt a boldogság felé, el lehet gondolni, hogy minő halálnemek voltak fentartva azon sokaknak számára, kik hitüket nyiltan megvallani merték. Még kívánni sem lehet, hogy valaki a kegyetlenebbnél kegyetlenebb kínzások hosszú sorát előszámlálja, mert maga Lactantius azt mondja, hogy azokat képtelenség összegyűjteni. Pedig a gonoszság elég eszélyes volt azok feltalálására, hogy minden időben újabb és újabb kínzásokkal érhesse el célját, hogy először a ker. vallást magokkal a hívőkkel kiirthassa, majd, hogy a polgárok életbenmaradásával azt a pogányságba beolvasztassa; de mint önként érthető, mindig a legkisebb eredmény nélkül. A kínzások különféle neme korántsem a keresztények ugynevezett képzelő tehetségének üres phantasiája, hanem a világtörténelem tanuságán alapuló eseményeknek kétségbevonhatlan bizonyossága. Ki ne hallott volna Neró éjjeli fákljáról? melyeknek világitása mellett majd zord lelkébe mélyedve vad gondolatok kö-

*) L. lapunk múlt évi 50 sz.

zött járta be sétányait; majd legkicsapongobb tivornyáinak egyikét tölté el szolgálalelkű embereivel. És ezen fákllyák mind a keresztények élőtestei voltak, melyeket szurokba s más égő anyagba betakarva „póznákra tüztek s úgy meggyújtották, hogy azok világítsák meg annak éjjeleit, kinek szíve, lelke, zordonabb és sötétebb volt a legzivatárosabb éjszakáinál.

Domitian még tovább ment a kegyetlenkedésekben. Már tudták azt, hogy a hitnek bajnoka nem féli a halált, azért azt akarták, hogy a hosszantartó kínzások alatt a hívő tagadja meg Istenét, a kiért szenved; áldozzon a császárnak, a ki életét kezei közt tartja. A kinpadoknak különféle változatai kerültek felszínre, hogy így a test kisebb részeit a legérzékenyebben marcangolhassák, a nélkül, hogy halált okoznának, a megtüzesített lemezek és izzó vasfogok azon korban mind napi renden voltak, melyekkel a kín nagyságát csak növelték, a különféle megcsonkításokat, szétdarabolásokat, összenyomatásokat, eszközölték. Az egyiknek sarkát izzó parázs fölé tették s addig tartották így, míg a megégett bőrretek egymás után estek alá; a másikat széthuzható keresztre kötötték s tagjait mind inkább feszítve vallatták az ártatlant; vagy kikötözve hasogatták husát, s midőn már tehetetlen boszujuk eredménytelenségét látták két lehajtott ágra függesztették az áldozatot, melyek felcsapodva széthasították az erőtiént, avagy paripákhoz fűzve roncsolták össze. Sokakat egy szűkhelyre bezárva füsttel ölettek meg, másokat vízbe fojtottak meg, ismét másokat felfüggesztettek fejjel lefelé s tüzet élesztettek alája, inkább a füst fejlődése miatt, hogy így mind fokonták és lassu halállal muljanak ki és némelyek érczből csinált bikába zártattak hogy a szó teljes értelmében összeégettessenek.

Szent Lőrincz vasrostélyáról ki ne hallott volna valamit, melyen őt kegyetlenül megsütötték? Szent Katalint kerékbe akarták összetörni, de a gép széthányta magát s ő lefejeztetett. Vajjon más látványt kívántok? . . . Sebasteben vagyunk; a kegyetlen Licinius keresztényeket keres, hogy dühét éreztesse s talál is 40 katonát, mindannyian hitőkben szilárdak, meggyőződésükben rendíthetetlenek. Mit miveljen velök a zsarnok, hogy hitőktől elrántorithassa? Meztelenre vetkezteti őket; egy befagyott tóra viteti a fagyasztó hideg éjszakán s a tó körül meleg fürdőket állítat, tüzet rakat, melynek lángjai messze fellobogva hittagadásra édesgetik a didergő, de szóltan katonákat. Mind hiába! . . . De még sem; egyik minden esdeklés daczára társai közül kiválik s a tűz melege felé csuszik. Nem juthat odáig. kevés távolságban élettelenül terül el a havon. . . A többi, mert a hideg megölni nem tudá, a zsarnoknak parancsára máglyán végezte életét. .

Phrygiának egy városában a lakosság mind keresztény volt. Diocletian nyílt erőszakal nem léphet fel ellene; mit teyen tehát? — Észreztetlenül katonái által körüzarólatja, felgyújtja az egészet s míg a lakosságnak egy része a lángok között leli halálát, addig a menekülőket a szivtelen katonák fegyvereikkel ölök le. — Más helyütt ismét eleállították a hőst vallatták, erőszakolták, hogy tagadja meg hitét és nézzétek hogyan! Körmei alá egymásután hosszú lemezeket szurtak, mert azt hitték, hogy ha már kilencz izben eltúrte a keresztény a fájdalmat, tán a tizedikben céljokat elérik, és nem tudták, nem

akarták tudni, hogy a ki erőt adott a kilenczre, ad a tizedikre is. Némelyik hátára forró szurkot csepegtettek s ha már ez se használt: bekenték az embert mézzel vagy más édes ragados folyadékkal s kitették a verőfényre, hol a legyek és darázsok pokoli csipkedései között adta vissza életét a hős Aikotójának.

A vad nép, melynek szíve már kivetkezett vala minden gyöngédségből, bámulatában nem ritkán örjöngeni kezdett, midőn látta, hogy irtoztató kegyetlenkedése csak oly ritkán, de oly nagyon ritkán vala hatásos — s dühében fogcsikorgatva kiáltozott: „Keresztény vért! keresztény vért!“ Hejh! pedig a vértanuk nem voltak mind erőteljes férfiak, kiknek a természet mégis inkább adá az erős lelket, bátor elszántságot, — hanem egyformán voltak ottan mindenféle nemből és állapotból. mely magába foglalá a társadalomnak minden rétegét. A gazdag a szegénnyel egy sorsban osztozott s a gyöngéd szüzek, kiket más körülmények között levert volna ezen szenvedéseknek csak látása is ép úgy küzdöttek a halállal, mint a harc edzett vitéz katonák és a kis gyermek versenyre kelt az élemedett öreg emberrel. Szerető édes anyák, gondos család apák gyermekeikre borulva, úgy költöztek át a boldog tulvilági-életbe. Megragadó színhelyét nyújtja mindezeknek a római Colisseum, az amphitheatrum, hol az emberiségnek gyöngé nemei küzdöttek nem egymással, hanem felbőszített vérre sóvárgó vad állatokkal, hogy ünnepejlyt szerezzenek Róma s más városok népének, s iskoláztatásul szolgáljanak a kezdő gladiátoroknak. Antiochiai szt.-Ignác, Perpetua és Felicitas s ezer mások, a természet okaiból ki nem magyarázható bátorsággal, lelkinyugalommal állottak szembe s dicsően estek el a vad bikák, éhes oroszánok tajtékozó dühe által. „Róma népe megtapsolta a vadakat és a keresztények a kesergő fájdalom könnyei közt szedték össze a szétroncsolt tagokat. Hanem ilyen és hasonló tettek mentették meg a nőt rabszolgaságából s emelték a keresztény nő méltóságára (Lásd Cantu C. V. k. a vértanukról irrtactatusát, melyben a kegyetlenkedéseket is érinti).

Azt mondják: mindez agyém, tulzott nagyítás. Hanem ezzel szemben méltán hivatkozhatunk a római birodalom akkori császárainak, s magának a birodalom bel-életének történetére, mely ugyhiszem elég kezességet nyújt arra nézve, hogy a kereszténység iránti kegyetlen bánásmódot költeménynek senki se tartsa, mert a szóteljes értelmében a vér emberei voltak ama császárok s úgy hisszük erre nézve az újabb történeti művekhez nem szükséges külön kommentár. De továbbá ezen ügyben hozott törvényeknek egész csoportos gyűjteménye forog közkézen, melyekben a törvényszéki eljárás, az új vallás kiirtására irányult intézkedések állításaink valóságát eléggé bevitatják. Hanem állanak még Rómának akkori büszke emlékei s a nap most is ugyanazon Colisseum romjaira küldi sugarait, melynek kövei keresztény vértől ázottak és „az a nap, mely itt süt örök glóriával aranyozá be egykor nem a vérszomjas caesarokat, hanem azon egyszerű embereket, kik Róma legromlottabb korában egyedül képviselték a legvalódióbb jellemet“ (Maszlaghy F.) Hátha még egykoru keresztény írónkat hoznók fel, kik a legélénkebb színekkel állítják előnkbe az embertelen eljárásoknak képzelmet felülmuló különféleségeit, melyek-

nek szemlélete a méltányos panasz hangján szó/altat meg minden igaz hívőt, úgy, hogy Lactantiussal kénytelen megvallani: „Vexabatur universa terra et praeter Gallias ab oriente usque ad occasum tres acerbissimae bestiae saeviebant.“ E panasz a többi apologetikusoknál szintén érezhető s bárki hitelt adhat ő nekik, mert beszédek nem holt betűk, hanem nyilvános ellenségeik előtt, azok vádaskodásaira mondtak el és meg nem csáfoltattak soha! . . .

III. Mindenesetre bámulat fogja el az embert, midőn ezen isentelen kegyetlenkedésekkel szemben a vallásnak rendíthetetlen hívő gyermekeit meggyőződéseikben oly változatlanul megmaradni szemlélheti! Okát keressük s ki mer kételkedni a feletr, hogy azt itt a földön megtalálni nem fogjuk soha! Az erkölcsi rendnek egy valóságos csodájával állunk szemben, s ha már a természetnek bármiféle csodái isteni közreműködést kívánnak — mint azt azokkal szemben, kik a csodát nem hiszik, a dogmatika oly világosan bevitatja — mit mondjunk e megragadó csodáról, melynek tényleges léte elvitázhatlan? Azért most, midőn éppen a vértanuknak azon lényeges tulajdonságairól akarok szólni, melynél fogva a már ismert kegyetlenebbnél kegyetlenebb bánásmódot nem csak elviselhetik, de azonban felül csodálatos lekierővel, állhatatosan, vitézekhez illő hősiességgel állották ki: nem habozom kimondani, hogy e dologban nyilván Isten ujját kell felismerni, ki végtelen bölcsessége folytán az emberi nem számára adott vallás igazságát ily rendkívüli módon akarta kimutatni és fentartani egy olyan korban, melyben a gonoszság, erkölcsi romlottság kezdet fogtak a nagy Isten tekintélye és az ember méltósága ellen; azon korban, melyben egysékes hallatlan módon isteneknek tölték fel magukat, hogy így embertársaikat büszke gögjükben annál inkább letaszíthassák az állatok sorába.

Ilyenekkel szemben ki segíthette volna meg a hitnek személyválogatás nélküli gyermekeit, ha csak nem az égi jóság, ki mindig láthatatlanul ugyan, de érezhetőleg örködött hívői fölött. S hívői ezt jól tudták, hiszen minden adandó alkalommal visszhangoztak füleikben, azon lelkes bátorító szavak, melyekről fonnebb beszélénk sziveikben volt vérsé annak ismerete, kinek tanítása szerint éltek s a ki, midőn a földön járt éppen életének legünnepelesebb pillanatában is így imádkozott értők: „Atyám a világ gyűlöli őket, mert nem e világból valók mint én sem vagyok e világból . . . (de te) szenteld meg őket igazságban, a te beszéded igazság!“(Ján. 17, 14 és 17). S ezen igazság lebegett mindig szemük előtt, mert a ker. vallásnak hősei tudták azt, hogy az a hit, mely sziveikben él, az a tanítás, melyet csak két-három századdal előbb egy égi lény hozott a földre, mely szerint lenni, működni élők feladatává tüzték ki: nem üres ábránd, rideg sallangos tettetés, hanem az ember életének egyedüli feladata, hogy Isten, ki mindeneket önmagáért teremtett imádtassék és dicsőíttessék a földön. És ezen tudat az élő hit kegyelmével bennök egy szilárd meggyőződést teremtett azon megtörhetetlen elhatározással, hogy az isteni mesternek parancsa folytán hirdetik az igazságot, hirdetik „alkalmatos és alkalmatlan időben“ és ha kell élők árán mutatják meg: „Vos antem testes estis horum“(Luc. 24. 48.)

Azt kérditek: hol a jutalma mindennek? Igaz, hogy ez nagyon anyagias gondolkodás, de hiszen helyén van a kérdés és én annyit felelhetek reá, hogy a jutalom örök végtelen boldogság, „melyet szem nem látott és fül nem hallott“. Ha soraimnak nem hisztek, higgyetek az örök igazságnak, ki azt mondotta: „Gaudete in illa die et exultate, ecce enim merces vestra multa est in coelo“(Luc. 6. 23.) S ezen jutalom biztos reménye megteremté azon csodát, mely a világot méltó bámulatba ejtette, mert a vértanuk ezrei azon kinokat, fájdalomakat, melyeket rövid vonásokkal érintünk, nemcsak nyugodt, bátor, erős lélekkel, öntudatos türelemmel viseltek el, hanem oly sokszor ajkaikon szelid mosolylyal, dics. himnuszok zengedezése közt s szemeikben vídám tekintettel fogadták a halált, hogy az a zsarnok, ki boszútól liheg, ne gyönyörködhessek kijaikban, hogy az a léha nép, az önmagáról megfeledkezett csöcselék, mely szüntelen vérrét és csak vérrét kiált, eltorzított alakok helyett angyali arczokat szemlélhessen. Az irigység ellenkező kiáltása és a tiszta öntudat igazsága ösztönöz arra, hogy néhány példát álitásom igazolására idecsatoljak.

Íme nézzétek szét. István első vértanut! midőn már a sok köütés által crefj vesztve térdre esik: átszellemlen terjeszti ki karjait és legnagyobb örömmel kiált fel: „látom az eget megnyilni és Jézust az Istennek jobbján ülni!“ . . . Lelkét Krisztusnak ajánlja s ellenségeiért imádkozva hal meg a köveztetés között. (Ap. Csel. VII.) Szt. Sebestyén midőn látta, hogy két hívő a vallás kijaik között hitében ingadoznék — ámbár jól tudta, hogy tetteire ő is hasonló, vagy szigorubb büntetésre számíthat — mégis így buzdítá őket: „Föl barátim! . . . üssön a végső óra, hisz akkor jön el legszebb dicsőségetek . . . föl tehát a küzelemre!“ Szavai hatottak s ezért ő maga is a kínos halálba követte társait.

Szt. Jusztin (^{15/4}) szintén lelkesülten kiált fel: „Türjük a tömlöcz gyalázatát, a lángok kijaik s más egyéb ezer gyötrelmeket; mindezek emeljenek nagyobb állhatatosságra Krisztus nevének ereje által“. Meghalt 167-ben. Julia (^{22/6}) az önzetlen szeretet hangján szólal meg: „Krisztus a mi világító napunk, érte örömmel meghalok“ . . . s buzgó ima között feszítettet keresztre 439 körül. Szt. Victorian (^{23/3}) halálmegevetéssel, előhittelve azt üzeni a király köveiteitől: „Mondjátok meg királyomnak, tűz, víz, vagy vadak emésszenek fel, de a római hitet, mely szült, imádkozni tanított halátlanul elhagyni nem fogom, mert nem tudom!“ Antiochiai szt. Ignác a többek között így ír levelében: „Én eltűrök mindent, mert hála Isten, hitem erős . . . csak Krisztussal lehessek! Bár csak már a vadak előtt állanék . . . majd ingerlem magamat és azokat, hogy felemésszenek egészen . . . semmit sem kívánok csak Krisztusomat feltalálhassam!“ A többi részt fonnebb láttuk.

Avagy kit ne indítana meg szent Felicitas sorsa (^{10/7}), ki két fiával szenvedett vértanui halált, miután fiait egyenként vezette a halálra és őket ily szavakkal buzdítá a harcra, az erős kitarásra: „Nézzetek az égére! ott vár reátok Jézus szentjeivel elfogadni titeket. Küzdjetek bátran üdvösségetekért, legyetek halálígy hívek Jézus szeretetéhez!“ Mit kellett ezért szenvednie: élettörténete a szívekig ható szavakban adja elő és követte fiait a halálba.

160-ik évben. — Midőn Symphorianust a kinpadra hurcolták édes anyja a bizalom hangján lelkesíté: „Fiam, emeld az égre szemedet; nem veszik el a te életedet csak jobbra változtatják.“¹⁾ És ilyen még ezeknél is magasztosabb példa ezer és ezer van, melyeknek személyei végre is képesek voltak meggyőzni a világot az egyedüli isteni vallás igazságáról és diadalra juttatták azon eszmét, melyért annyi vér folyt, mondjuk ki ártatlanul, de folyt a szívnek meleg szeretete, a kebelnek meggyőződése folytán. Hiszen láttuk azt, hogy „az ember szeretete Isten iránt teremté meg a vértanut és keressetek ennél szebb teremtményt! Egy gyöngye lény, ki remeg a fájdalomtól, ki az élethez szenvedélyesen ragaszkodik, azt mondja Istennek: úgy szeretlek, hogy védelmedért odaadnám életemet, mint egy csepp vizet! Irtózom a fájdalomtól... mindegy; — miért nincs ezélem, hogy mind odaadnám érted! Im a vértanu!!... (Bougaud. Ker és Kor. 138. lap.) Láttuk, hogy e magasztos dolognak ugy alapja, mint egész lényege isteni közreműködésben nyer létet, mert hiszen maga Jézus Krisztus előre megmondá ezt tanítványainak és létesítette azt a csodás szeretetet, melyet egy Napoleon s még Rénán is kénytelen volt elismerni; melynek páriját, okát a földön fel lelni nem lehet semmikép, főleg midőn látjuk a vértanuk magukviseletét hőháiraikkal szemben; tehát joggal mondhatjuk, hogy nem lehet ez hitvány képzelődés, hiu ábránd, mulandó eszme, melynek érdekében annyi megfejthetlen tünemény csoportosult.

És valóban érezték ennek mélységét, igazságát ama korban is, de hála az Égnek ezen hatás akkor üdvös és a dolog természetének megfelelő volt; de érezték ezt minden kornak vallásújítói, a hamis tanoknak mesterei s azért, hogy a vértanuság fényes bizonyítékát meggyengíthessék részint éretlen, részint roszakaratu ellenvetésekkel fordulnak ellenünk. Midőn u. i. látják a keresztényeknek erényes, tiszta, jámbor életmódját s még ezeket is a vértanuk szemlélniök, azt mondják mit csodáltok ti ebben? Hősi erényt? Hiszen mindannyian bárgyuak, tudatlanok, kik minden iránt csak közönnnyel viseltetnek.

Nevetéses fogása ez az irigységnek, hiszen láttuk, mily szilárdan állottak e hősök hitök mellett, s ugy hiszem nem kell ahhoz egy lángelmének bölcsesége, hogy kiki válasszon magának az élet és halál között, még pedig olyan élet között, mely fényes hivatalokat, gazdagságot, örömet ígér, míg másfelől a szenvedések ezer nemei rémitenek.

Tudatlanságra hivatkoztok? ... Ha voltak a vértanuk között alsóbbrendűek: a por gyermekei, — voltak kiképzett férfiak, a műveltség magas fokán álló családnak gyöngéd szüzei, gyermekei és ime, csak egy nyugodt pillantás e dicsők karára elegendőleg megczáfolja az ilyenemű állítások egész tömegét.

1) Ezen példák Nyári Ferencnek az év minden napjára összeállított szent történetek nyomán vannak előadva; de több munka is van magyar nyelvre részint áttéve, részint eredetileg írva a szentek életéből, így Vogel Mátyás jézustársasági atyától (fordítás); a szt. István társulat kiadásából ismert „Szentek élete,“ s. b. De Cantu Caesarnak világtörténete is gyönyörű példákat emlit fel (V. k, 476. és köv. lap), melyek szintén hiteles adatokkal vannak bizonyítva s fényesen igazolják a vértanuk nyugodt lelki állapotát és hősiességét.

Ellenfeleink látták azt, hogy egyiknek halála a másikkal lelkesültségét csak növeli, azért így kiáltanak: Semmi dolga itt a hitnek, hiszen a dicsőség után vágyotte őket a halálra! Nagyon szűkkörű gondolkozás ez, mert mennyi, de mennyi vértanu halt el a nélkül, hogy csak neve is ismeretes lett volna ugy halála előtt, mint azután. Hiszen ismeretes dolog, hogy sokszor egész tömegben konzultatott fel a hívők nagy száma, vagy égettettek meg. De ezen kívül, lehetetlen feltételezni, hogy azon dicsvágy, melynek hiuságát, hatalmát akkori időben oly igen ismerék, s mely ha ma tenyerén hordotta, imádtatta hatalmas caesarait, holnap már átokkal sujtotta még emléköket is — mondom — lehetetlen, hogy e hui ábránd egy időben az egész föld keresztényeit magával ragadja, áldozatul kívánja; ezt elhinni nem lehet. Mert ha a dicsvágy teremtette volna meg e hősokeket, akkor e tünemény minden időben, s nem habozom kimondani, épen napjainkban kellene szemlélnünk a legnagyobb kifejlődésben és jegyezték meg: nem is a kereszténységben, mely az alázat iskolája.

De azt is fölhozzák, hogy a kereszténység fővezetői elámitották, rászédtek a hívők egész seregét. Ennél már esetlenebb nehézséget támasztáni még készakarva sem lehet; mert midőn látjuk, hogy a vértanuk között voltak nagy tudományu, megmagyarázhatlan bölcseségü férfiak és nők egyaránt, a nehézség alaptalansága világosan kitünik. Azonban megczáfolják az ilyen véleménynek védőit azon viták, melyeknek az egyes törvényszékek színhelyei valának, mert ezekből önkénytelenül visszatükrözök az élő hit, mely az igazat élteri; a szilárd meggyőződés, mely Istenhez, a valláshoz, a tulvilági élethez oly széttehellen kapcsolcsal fűzi, hogy nincs szenvedés, mely ezt kebléből kitepje, s mely a hét éves Barulast a 14 éves Pelagiust is (^{23/6}) ilyen vallomásra birták: „Megtagadni Jézust, oh mily halátnak lennék én akkor, azt tenni soha sem fogom!“ Pedig ezekről s társaikról feltételezni nem lehet, hogy elámitás folytán a korbácsolást, vesszőzést panasz nélkül kiállják, hitökért meghaljanak. Hanem mindezen állításokat a legalaposabban ki lehet mutatni azon képzet s hamisan elnevezett vértanuk jellemében, kiket ellenfeleink elég merészek felhozni, milyenek a vad népek történetében előfordulnak, vagy milyenekkel a csatamezején találkozhatunk; azért — tisztelet ez utóbbiaknak, velök bővebben nem foglalkozunk.

Ellenfeleink tehát ily érvekkel nem boldogulhattak csak kevés ideig sem, de azért nem nyugodtak meg, hanem másokhoz folyamodtak és azt mondták: nem a vallásért, mint ilyenért büntették a keresztényeket, hanem politikai bünökért, felségsértés, lázadás, gyujtogatás s több más ilyen hibákért. Azonban a történelem részrehajlatlan igazsága czáfolja meg e vádakát. Kezeinkben vannak a törvényszék eljárásának rendes módozata, a felség és politikai hatalom részéről hozott törvényeknek halmazai és ezekből világosan kitünik az, hogy ha néha a roszakaratu hamis vádak következtében az ilyen bünök képeztek is alapját az egyes bírói eljárásnak, ez csak látszat volt, mert a keresztények nyílt vallomásai nyomán csakhamar tisztán vallási térre ment át az ügy.

Tehát akkor még's — veszik fel a szót — rendes bírói ítélet következtében érdemelték meg halálukat. Igen; de milyen bírói eljárás volt ez? Kicsufolása az igazságnak, lábbaltiprása az isteni és emberi jogoknak, durva melőzése a természet szavának s mindannak a mi szent és sérthetlen minden idő törvényeivel szemben és hány-szor maradt el az igazságszolgáltatásnak még ezen paródiája is. Ezt állítjuk mi s véd bennünket az emberiség öntudata, megvesztegethetlen lelkiismerete!

(Vége követ.)

Szóljunk hozzá.

A „Közművelődés“ múlt számában Maksai K. Gy. a kepe megváltása tárgyában pótindítvány nyál lép föl, melynek értelmében a hitközség által felveendő kölcsönből, a pap, tanító és kántor javadalmazására földbirtok lenne vásárolandó. — Ezen pótindítványban oly szépen van elmondva: minő hatással lenne a népre, ha papját, tanítóját és kántorát a földművelésben szorgoskodni látná, hogy szinte magam is elhivém, miszerint mi — földből élő egyháziak — csakugyan irigylésre méltó kegyenczei vagyunk a sorsnak!

De az ekeszarvától nézve a dolgot, nem egészen olyan a valóság! — Földbirtokból élni az egyházi embernek nem való! — Jó az is, de csak úgy, ha egyszerűen van, miről nyugtázzék. Azért szerencsétlen lépés lenne, ha ezen pótindítvány valaha elfogadtatnék; mert olyan és akkora földbirtok soha sem jönne kepeváltás fejében, melynek egyszerű haszonbéréből, minden anyagi gond nélkül, magasztos hivatásának élhetne a pap és tanító.

A pap és tanító, ha egyedüli jövedelmét földbirtok képezné, mint képezi most a kepe. — vagy hivatását vagy földbirtokát fogná elnanyagolni. — vagy rendes gazda lenne, — és akkor szenvedne az úgy, melyet szolgál; — vagy lenne pap, — tanító a szóigazi értelmében, — de akkor „felkopnának az álla.“

En ezt nem könyvből tanultam! — Exemplum sunt odiosa.

Hogy a lelkipásztorkodással foglalkozó papság ezerféle kötelességének lelkiismerettel megfeleljen, oda a nappal óráin kívül, még az éjszakai idő egy része is szükséges. — Hol marad itt idő egy tisztességes gazdaság elvételére, hol még mint a gazdál is szolgálhatna a népnek, amint ezt pótindítványozó oly szépen leírta?

Vagy a tanítóknál talán másképp áll a dolog? No álljon elő az, aki itt oly módot ismer, hogy a közmondással szólva: „A kecske is jól lakják, a káposzta is megmaradjon.“ — Én legalább ismerem a szántóvető tanítóskodás összes mivéit, és azt mondom: ha valaha bekövetkeznék az idő, hogy a tanítók összes jövedelmeiket földbirtokból teremtsék elő, akkor a tanúgy kiszámíthatlan károkat szenvedne. — Köztudomás szerint ugyanis népiskoláinknál a tanév szeptember 15-ő napján kezdődik. Már most a tanítónak, hogy jövő évre vetését is mint a gazda módra elvégezze, — a termett tavaszt (törökbuszát stb.) is betakaríthassa, az iskolát kell elnanyagolnia.

És mikép fogná áprilisben tavaszi vetését elvégezhetni úgy, hogy az iskola — vizsgára is készülvén ekkor — ne szenvedjen hiányt? — Nincs eset, hogy egy tanító mindkettőnek becsülettel megfelelhessen! Azt pedig még a legfrissebb tanfelügyelő sem kívánhatná, hogy az iskoláért a tanító családjával együtt éhezzen vagy kegyelem morzsákon tengődjék.

Nem földbirtok kell azért kepeváltásul, legalább nem a pap és tanító által művelendő földbirtok; hanem kell egy oly tőke, melynek kamataiból gond nélkül élhessen szent hivatalának pap és tanító, mert „megérdemli a papság, a tanítóikar, meg maga a nép is“.

Markaly Antal.

T Á R C Z A.

Tudod szegény halandó...?

Tudod, szegény halandó,
Hogy mit susog a hab,
Mely búsan mormolódva
Utján tovább halad?

Halandó, óh halandó,
Az téged arra int,
Hogy gyorsan, mint futó hab,
Tűnnek le napjaid.

Ma hir, dicsőség környez
És nagynak tartanak,
Holnap már elfelednek,
Holnap már semmi vagy.

Ma még öröme ébreszt
A napsugár s virág,
És holnap álmaidnak
Uj hont hideg sir ad.

Miként a mormoló hab,
Ugy tűnsz el egykoron,
De hogyha volt, erényed
Fönvirraszt sirodon!

(Wehl után.)

Bodó Ádám.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— Nyilvános számadás. A Dicső-Szent-Mártonban építendő templomra adakoztak: Fötiszt. Fischer Jakab, kisteremiai lelk. 1 frt. Föt. Kurtz József mokrini, ft. Horváth János, tiszaszentmiklósi lelk. 50-50 kr. összesen 1 frt. Föt. Govrik Sándor szajai lelk. 1 frt. Ft. Rác Fe-

rencz törökkanizsai, N. Vincze padéi, lelkész 50—50 kr összesen 1 frt, közép temesi kerület. nagys. ft. Tinopl József prépost plébán. Csákvár 2 frt, ft. Weber Ágost pléb. Szakálháza 2 frt, felső aradi kerület ft. Bilason János 1 frt, ft. Bayer Károly 1 frt, ft. Kemény Sándor 1 frt, ft. Hunyady János 1 frt, ft. Hügel János 1 forint, felső aradi kerület ft. Mikosevics Alajos 1 frt, ft. Zsidedg János 1 frt, árvaváraljai esperesi kerület ft. Chmel Mihály nisznai esp. pléb. 2 frt, ft. Balgha Eugen árvaváraljai pléb. 1 frt, ft. Kuchár Pál paraszt-dubovai pléb. 50 kr, ft. Briuska Mátyás chlebniczei pléb. 50 kr, ft. Hanulya Péter bielopotoki pléb. 50 kr, felső temesi esp kerület Bruckenan 50 kr. Knéz 1 frt, Merczyfalva 1 forint, Gyarmata 1 frt, K. Beckserek 1 frt, Uj Besenyő 1 frt, Vinga 1 frt, saczai esperesi kerület ft. Halkóczy János jászó-ujfalusi esp. pléb. 50 kr, ft. Rassovszky Antal pólyi pléb. 50 kr, N. N. 1 frt, szombathelyi esperesi kerület ft. Horváth István szombathelyi esp. pléb. 2 frt, ft. Nagy Sándor dozmási pléb. 1 frt, ft. Angerbauer József kisunyomi pléb. 1 frt, ft. Dorner István, szent-léránti pléb. 1 frt, ft. Gróf Ferencz szécsenyi pléb. 1 frt, Szombathelyi esperesi kerület ft. Oláh János szt.-lőrinczi pléb. 1 frt, ft. Németh Imre szt.-királyi pléb. 1 frt, ft. Déghy István vépi plébános 2 frt, ujhelyi esperesi kerület ft. Szekerák Kálmán esp. pléb. 1 frt, ft. Mihályffy László pléb. 1 frt, ft. Brett Gyula pléb. 50 kr, ft. Lácza Gyábor pléb. 1 frt, ft. Somsák Elek pléb. 50 kr, ft. Kolbay Gergely pléb. 50 kr, pécsi esperesi kerület ft. Károly Ignác esp. plébános 2 frt, ft. Horváth Antal p. bogádi plébános 2 frt, ft. Hepp János szabolcsi plébános 5 frt, ft. Kóbor Jakab német-üröghi pléb. 1 frt, kassai esperesi kerület ft. Biloveszky Endre hittanár Kassán 1 frt, ft. Kovács Tamás plébános Felső-Olcsvár 1 frt, ft. Szabó József esperesi 1 frt, késmárki esperesi kerület ft. Alth Márton bibici plébános 1 frt, ft. Babura László késmárki plébános 1 frt, ft. Spiritza Ferencz késmárki segédlelkész 50 kr, ft. Majercsák Mihály késmárki segédlelkész 50 kr, Zsdjáron ft. I. A. 1 forint, főisztelendő Hillay Neit esperesi 1 forint.

— **LV. választmányi gyűlés** tartatott 1887. január 12-én. Jelen voltak: Dr. Tódor J. elnök, Nagy I. kanonok, Dr. Cserni B. ellenőr, Butyka S., Straubert Ö., Dr. Szuchy B., Takó J. választmányi tagok és Pál I. titkár. —

1) A jegyzőkönyv hitelesítése

— Tudomásul vétetik.

2) Új tagokul bejelentettek: Wachek Zsófia, rom. kath. tanító, Boiczán, Tözsér László papnövendék a pazmaneumban.

— A jelentkezés elfogadtatik, mindketten a II. szakosztályba irtnak, az alapszabályok és a társulati oklevél nekik kiadni határozattatik.

3) Györfi Fidél hátszegi szt.-ferenczrendi presidens kéri, hogy a társulati lap neki küldessék ingyen.

— A kérés nem teljesítettik; hanem mivel a rendes tagsági díj 2 frt, oly csekély összeg, hogy az minden nagyobb megerőltetés nélkül kifizethető, ajánlatuk neki, hogy legyen rendes tag.

4) Ávéd Jákó és Füssi Tamás jelentik a társulattól való kilépésüket.

— Mivel a kilépés alapszabályaink szem előtt tartásával történik, az ellen nem lehetvén kifogásunk, tudomásul vétetik.

5) Kovács Simon főesperesi, ki ideig pártoló és rendes tag volt, ezután pusztán pártoló tag akar lenni.

— Tudomásul vétetik.

6) A számvizsgáló bizottság megteszi jelentését a pénztár állásáról.

1886 ki év jan. 1 től december 31-ig. Összes bevétel 1616 frt 38 kr. Összes kiadás 1532 frt 38 kr. Az év végén pénztári maradvány 84 frt. 1886. június 30-án tartott utolsó pénztári vizsgáláskor maradt 99 frt 72 kr. I. Bevételek: a) Tagdíjak és előfizetők 528 frt 72 kr. b) Ajándékképen 230 frt. c) Hirdetési díjakból 19 frt 24 kr. d) Legelső köteleességért 21 frt 70 kr. e) Büntetéspénz Somborlyót 5 frt. Összesen 904 frt 28 kr. — II. Kiadások: a) A Közművelődés nyomatásáért 648 frt. b) Ujságbélyegre 81 frt 45 kr. c) Expedícióért júliustól deczemberig 48 frt. d) Hirdetési díjak az adóhivatalnak 35 frt 52 kr. e) Postai megbízásokra 7 frt 31 kr. Összesen 820 frt 28 kr. — Bevétel 904 frt 28 kr. Kiadás 820 frt 28 kr. Marad 84 frt készpénz. 60 frt tőke külön a takarékpénztárban.

A pénztárt megvizsgáltuk s helyesnek találtuk. Dr. Szuchy Béla, Takó János. Gyulafehérvár, 1887. június 12-én.

— Tudomásul vétetik és a megmaradt főleg a már hozott határozat szerint az alaptőkéhez csatolatik.

7) A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek: Nagy Imre kanonok, Straubert Ödön és Dr. Szuchy Béla választmányi tagok.

I R O D A L O M.

— Megjelent: **„Isten igéje szent beszédekben.”** XII. évf. 2. füzet. Szerkeszti Jagicza Lajos. Kiadja Buzárovits Gusztáv Esztergomban. Tartalma hét szent beszéd. — Ára egész évre (12 füzet) 2 frt.

— **„Borromaeus.”** Kath. hitszónoklati havi folyóirat. I. évf. 1—3. füzet. Szerkeszti és kiadja: Horváth Lajos Győr-Ujvárosi plébános. — Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt. Ajánljuk olvasóink becses figyelmébe.

— **„Huszonhetedik évi tudósítvány a legfőbbesobb olári szentség folytonos imadására alakult anyatársulatról.”** Sok érdekes adatot tartalmaz ez a szerény kiállítású s 36 lapra terjedő füzetke.

— **Sirisaka Andor** pécsi tanító „A babonáról” című jeles népkönyv szerzője lapunk útján tudatja a t. olvasó közönséggel, hogy ezen népkönyvének első kiadása, mely 3000 példányban jelent meg, — teljesen elfogyott. Több oldalu felszólításnak engedve, könyvét újból kiadta. E második kiadásból — melyhez egyszerűen mind mellékelve vannak azon bírálatok és ismertetések, melyek e kis műről az elmúlt év nyarán a lapokban megjelentek — egy példány lapunknak is beküldetett. A most említett melléklet áttekintése után meggyőződünk, hogy e jóra való s mindenestire pártolásra és terjesztésre érdemes népkönyvről lapunkon kívül a mult évben megjelent 510 magyar hirlap (folyóirat, szakközlöny stb.) közül átlag nem kevesebb, mint 80 fővárosi és 300 vidéki lap hozott kedvezőbbnél kedvezőbb kritikát. Ilyen irodalmi

sikert vidéki író még egyhamar el nem ért! Kívánjuk a nemes ügy érdekében, hogy e második kiadás is oly gyors elterjedésnek örvendjen, mint az első kiadás. Megrendelések — legczélszerűbben posta-utalványon — szerző címére (Pécs, Agoston tér 1. sz.) intézendők, ki azután a könyvet kereszkötés alatt bérmentve azonnal meg fogja küldeni. Egy példány ára 50 kr. A ki 10 példányra 5 frtot előre beküld, az egy könyvet tisztelet-példány gyanánt kap. A lehető legmelegebben ismételve ajánljuk e kis művet mindenkinek, de különösen a papok, tanítók és jegyzők szíves figyelmébe és pártfogásába, mint a kik legtöbbet tehetnek a babonás köznép és az ifjuság felvilágosítása és művelődése érdekében.

— A „**Remény**“ című kath. szépirodalmi képes hetilap második évfolyamának 3-ik (január 16.) füzeté következő válogatott tartalommal jelent meg. „Dr. Danielik János“ (arczképpel), írta Dr. Váli Béla. „Halottaim“ (költemény), írta Csicsáky Imre. „A megbűnhődött“ (beszély) írta Maszlaghy Ferencz. „Negyedik szomszédom“ egyik jóbarátja elbeszélése után írta Hajóssy Kr. György. „Lelki harcz“. (Költemény), ford. Endrődi Sándor. „Keleti emlékeimből“, írta Moravitz Mátyás. „Vörösmarty, Petőfi, Arany, mint hazafiás költők“, írta dr. Koltay Virgil (folytatás). „Az igazi“, (elbeszélés) írta Munkácsi Kálmán (folyt.) „Heti krónika“, Dr. Krónikástól. Irodalom és művészet. Egyveleg. Szerkesztői telephon. Hymen és gyászrovat. — Képei közül megemlítendők: „A reggeli imádság“, „A tél örömei falun“, „A tél örömei a városban“. — „Az első levél“ és „A padlás-szobában“. — A „Remény“ előfizetési ára. Egész évre 8 frt, félévre 4 frt, negyedévre 2 frt. Az előzetési pénzek a kiadótulajdonos lakására (Budapest, IV. Ferencziek háza) küldendők.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL

— **Jótekonyság**: Püspök ur ő nagyméltósága az alsó kapniki élő rózsafüzér társulat lobogójára 30 frt, a türkösi iskolának 1000 frt, a káp. oláfalvi iskola építésére 400 frt, növendék papok segélyezésére 104 frt, tanulók segélyezésére 219 frt, az erdélyi róm. kath. irodalmi társulatnak 200 frt, a dévai reáliskola segély egyletének 10 frt, a bolyai róm. kath. egyház részére vásárlandó telekre és templomi kellékekre 940 frt, a boiczai leány iskola szükségleteire 150 frt, az ó-radnai oltárra 100 frt, a nagyszebeni orsolya szüzeknek tűzifára 100 frt, tanítók segélyezésére 629 frt, a nagyszebeni terézárházaknak karácsonfára 30 frt, szegényebb ellátásu lelkészek és tanítóknak lapokkal való ellátására 699 frt, segélyezésekre 70 frtot kegyeskedett magán pénztárából adományozni, azonkívül karácson alkalmával 50 szegény

gyulafehérvári leánykát egész rend téli öltözettel látott el és az aulistákat gazdag karácsoni ajándékokban részesítette.

— **A pápa jubileuma** s az osztrák katolikusok. XIII. Leo pápa jubileumának megünneplésére Bécsben egy nagy bizottság alakult, mely az osztrák arisztokracia legelőkelőbb tagjaiból áll. A bizottság, melynek elnöke Pergen Antal gróf, alelnöke Kuefstein Ferencz gróf, főhívt bocsátott ki, melyben három pontban fejt ki, hogyan tanúsítsák az osztrák katolikusok a szentséges atya iránti kegyeletüket, u. m. I. hozzájárulással a sz. atya mise-stipendiumához, külön szeretetadományként az ő arany-miséjére. II. Buzgó részvétel a vatikáni nagy kiállításban, tetszés szerinti ajándéktárgyak küldése által. III. Római zárandoklat és küldöttség menesztése. Miután a sz. atya a küldöttséget 1888-i januártól április végeig, tehát négy hónapon át fogadja, az osztrák katolikusok nagy zárandoklata testületileg 1888-ik április 10-e és 20-a közt utazik el. A jubileumban való részvétel iránt a magyar katolikusok közt is megindult már a mozgalom s csupán a hercegprímás kezdeményezésére van szükség, hogy határozottabb alakot öltösn.

— **Dr. Hajnald Lajos** kalocsai bibornok érsek ő emja a kalocsai nőegyesületnek ujabban 200 frtot volt kegyes ajándékozni. — Ugyancsak ő emjának adakozó nagylelkűsége a múltévi decz. hó 30-ik napját azzal tette emlékezetessé, hogy e napon fizettetett be az érsek-uradalmi pénztárból a zombori róm. kath. egyházzéldnökség pénztárába az ő emja által a Miasszonyunkról nevezett iskolánővérek vezetésére bizandó rom. kath. nőiskolára felajánlott 50 ezer forintból a második 25 ezer forint. E nőiskolának f. évi szept. 1-ére tervezett megnyitásával ő emja — mint a „Kalocsai Néplap“ írja — üdvös főpásztorokodásának ideje alatt ez intézet — a Kalocsán felállított és a sz. Vinczéről nevezett irgalmas nénék gondozására bizott kórházat ide nem számítva — már a 12-ik azok között, a melyekhez ő emja tetemesebb összegekkel járult. Magára a bácsi árvaházzal egybekötött nőiskolára 134,318 frt 4 krt áldozott Kalocsa nagyevü bitoros főpapja.

— **Tomcsányi János** tataházi nagyérdemü plébános ur, ismert jeles tollu egyházi írónk, a „Kath. irodalmi Társaság“ céljaira 100 forintot ajánlott fel. **Vivat!**

— **A károlyfehérvári** püspöki lyceum hittan-hallgatóinak vizsga-rendje az 1886–7. tanév első felében: Január 22-én d. u. 4 órakor az előadások beszüntetése. 25-én az I–II. éves theologusok vizsgája az egyháztörténelemből. 26-án a III–VI. évesek a dogmaticából. 28-án az I–II. évesek a studium biblicumból. 29-én a III–IV. évesek az erkölcsstanból. 31-én az I–II–III. évesek a philosophiából. Február 1-én osztályozás. 4-én a második félév kezdete.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a piisp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvártn.